

Małgorzata Rożynska

Uczeń z dysleksją w szkole i w domu

– scenariusz spotkania z rodzicami

Termin: wrzesień lub październik*

Czas trwania spotkania: ok. 60 min.

Cele:

- Nawiązanie życzliwej współpracy z rodzicami.
- Ustalenie zasad współpracy szkoła–rodzice–uczeń.
- Przedstawienie praw i obowiązków uczniów z dysleksją i ich rodziców.
- Zapoznanie z formami zajęć wspierających uczniów z dysleksją.
- Udzielenie rodzicom dzieci z dysleksją wskazówek, w jaki sposób można skutecznie rozwiązywać problemy dydaktyczno-wychowawcze.

Pomoce:

- portrety wybitnych osób z dysleksją;
- kserokopie wybranych materiałów dla rodziców;
- pomoce dydaktyczne do prezentacji.

Przygotowania przed spotkaniem:

- Przygotowanie wystawy prac plastycznych uczniów z dysleksją pod tytułem „Bohaterowie baśni Andersena” lub „Sławne osoby z dysleksją”.
- Przygotowanie wystawki (np. w holu szkoły lub w sali na stoliku) z polecanymi publikacjami: książkami, ulotkami, filmami, programami komputerowymi.
- Ustawienie w sali, w której zaplanowano spotkanie, krzeseł w kręgu (sprzyja to nawiązaniu dobrego kontaktu z uczestnikami).
- Przygotowanie kserokopii wybranych materiałów dla rodziców.

Prowadzący: terapeuta, pedagog szkolny, wychowawca lub inny nauczyciel

* Warto zorganizować spotkanie w czasie Europejskiego Tygodnia Świadomości Dysleksji

Zadanie	Sposób realizacji
I. Czynności wstępne, organizacyjne: Nawiązanie dobrego kontaktu z rodzicami uczniów. Wprowadzenie do tematu – prezentacja wybitnych osób z dysleksją. Czas: 5 minut	Prezentowanie tematu i celu spotkania. Prezentowanie osoby zajmującej się w szkole pomocą dzieciom z dysleksją. Zebranie od rodziców oczekiwań – sprecyzowanie przez nich problemów, o których chcieliby porozmawiać w czasie spotkania. Sławne osoby z dysleksją – prezentacja sylwetek (polecam <i>Portrety nie tylko sławnych osób z dysleksją</i> M. Bogdanowicz).
II. Przedstawienie problemu: Co to jest dysleksja? Kogo ten problem dotyczy? Czas: 10 minut	Uświadomienie rodzicom, co to jest dysleksja, i że jest problemem całego życia. Odsetek dzieci z dysleksją. Naświetlenie problemu dysleksji w danej szkole.
III. Miniwykład i dyskusja: Symptomy dysleksji. Czas: 10 minut	Prezentowanie listy objawów występujących u uczniów po trzeciej klasie szkoły podstawowej (Załącznik nr 1). Wymiana spostrzeżeń z rodzicami, odpowiedzi na pytania.
IV. Miniwykład i dyskusja: W jaki sposób można skutecznie przezwyciężyć specyficzne trudności występujące u uczniów z dysleksją? Czas: 25 minut	Sytuacja ucznia z dysleksją w szkole i w domu. Formy pomocy. <i>Prawa i obowiązki ucznia z dysleksją oraz jego rodziców</i> (Załącznik nr 2). Sposoby dostosowania warunków egzaminacyjnych podczas sprawdzianu. Zasady współpracy szkoła–rodzice–uczeń. Partnerska współpraca z rodzicami powinna obejmować zawarcie kontraktu (Załącznik nr 3), udzielenie wskazówek do pracy w domu, wymianę informacji o postępach ucznia lub napotykanym przez niego trudnościach. Formy pomocy uczniom z dysleksją w danej szkole. Czas wolny dziecka – rozwijanie zainteresowań (przedstawienie propozycji zajęć pozalekcyjnych, jakie szkoła proponuje uczniom). Wskazówki do pracy w domu – szczegółowe zalecenia znajdują się w książce <i>Uczeń z dysleksją w domu</i> M. Bogdanowicz, A. Adryjanek, M. Rożyńska. Przykładowe formy pomocy dla rodzica w szkole. Odczytanie rad dla rodziców: <i>Jeśli jesteś rodzicem dziecka z dysleksją</i> (Załącznik nr 4). Wymiana spostrzeżeń z rodzicami, odpowiedzi na pytania.
V. Pokaz i prezentacja pomocy dydaktycznych wspierających naukę uczniów z dysleksją. Czas: 10 minut	Prezentacja zalecanych pomocy do pracy samokształceniowej ucznia w domu. Podanie adresów, telefonów instytucji, stron internetowych, gdzie rodzice mogą znaleźć informacje na temat dysleksji oraz wybranych publikacji (Polskie Towarzystwo Dysleksji www.ptd.edu.pl). Zachęcenie rodziców do obejrzenia przygotowanej wystawki z polecanymi publikacjami.

Zadanie	Sposób realizacji
VI. Sformułowanie wniosków: Czym wyróżnia się szkoła przyjazna uczniom z dysleksją. Czas: 2 minuty	Cechy szkoły przyjaznej uczniom z dysleksją: Pomoc w przełamywaniu barier i osiąganiu tego, co wydawało się niemożliwe. Zmierzenie w kierunku osiągania sukcesu, a nie odnotowywania niepowodzeń. Zapewnienie wszystkim uczniom sukcesu edukacyjnego. Otwartość na problem dysleksji ze strony nauczycieli i dyrekcji szkoły. Partnerska współpraca z rodzicami uczniów. Pamiętajmy: Na udzielanie pomocy uczniom z dysleksją nigdy nie jest za późno! Zaproszenie do obejrzenia wystawy prac plastycznych uczniów z dysleksją „Bohaterowie baśni Andersena” lub „Sławne osoby z dysleksją”.
VII. Zakończenie ogólnego spotkania. Rozmowy indywidualne z rodzicami.	Ustalenie terminu kolejnego spotkania z rodzicami, zaproponowanie tematyki. Przedstawienie terminów indywidualnych konsultacji z rodzicami w ciągu tygodnia. Zaproszenie rodziców do indywidualnych rozmów, wyznaczenie terminów indywidualnych spotkań.

Małgorzata Rożyńska – pedagog, logopeda, terapeuta, specjalistka w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży. Sekretarz Generalny w Polskim Towarzystwie Dysleksji. Współautorka publikacji i pomocy dydaktycznych dla uczniów, rodziców i nauczycieli, (m. in. *Lew-a ręka rysuje i pisze*, *Rola przedszkola w przygotowaniu dziecka leworęcznego do pisania*, *Dni tygodnia, pory roku i miesiące*. Zabawy i scenariusze zajęć rozwijających funkcje językowe, *Uczeń z dysleksją w domu*. *Poradnik nie tylko dla rodziców*). Pracuje w szkole podstawowej w Redzie.

Bibliografia

- M. Bogdanowicz, A. Adryjanek, *Uczeń z dysleksją w szkole. Poradnik nie tylko dla polonistów*, Gdynia 2004.
 M. Bogdanowicz, A. Adryjanek, M. Rożyńska, *Uczeń z dysleksją w domu. Poradnik nie tylko dla rodziców*, Gdynia 2007.
 M. Bogdanowicz, *O dysleksji. Odpowiedzi na pytania rodziców i nauczycieli*, Lubin 1994.
 M. Bogdanowicz, *Ryzyko dysleksji. Problem i diagnozowanie*, Gdańsk 2002.

Załącznik nr 1

Lista objawów

Język mówiony – słuchanie i mówienie:

- trudności z dostrzeganiem rymów, na przykład dziecko nie potrafi wśród trzech wyrazów wyróżnić tych, które się rymują; nie umie wymyślić rymujących się wyrazów do podanego słowa;
- trudności ze wskazaniem wyrazów, które rozpoczynają się tą samą głoską, sylabą lub częstką;
- trudności z rozpoznawaniem dźwięków mowy (głosek) w słowach, na przykład dziecko nie umie odpowiedzieć, czy „koza” i „kosa” to są dwa takie same, czy różne wyrazy;
- trudności z wydzieleniem i łączeniem dźwięków (głosek) w słowach, na przykład dziecko nie potrafi wydzielić w wyrazie pierwszej lub ostatniej głoski, podzielić wyrazu na głoski;
- trudności z dzieleniem słów na sylaby i łączeniem sylab w słowa;
- trudności ze słuchaniem i z zapamiętywaniem instrukcji, poleceń, na przykład dziecko nie umie zapamiętać polecenia dłuższego lub bardziej złożonego, myli jego sens;
- trudności z poprawnym używaniem słów, na przykład dziecko dość często popełnia niewielkie błędy gramatyczne;
- trudności z szybkim przypominaniem sobie nazw, nazwisk, z właściwym używaniem wyrazów w odpowiednim znaczeniu, na przykład pomimo bogatego słownictwa dziecko z trudem przypomina sobie znane nazwy, wykazuje niepewność (wahanie, niezdecydowanie) w stosowaniu odpowiedniego wyrazu.

Czytanie:

- opóźnione tempo opanowania czytania w stosunku do rówieśników i dzieci o tym samym poziomie inteligencji;
- czytanie wolne, niedokładne i niepełne;
- czytanie poprawne pod względem „technicznym”, ale bez zrozumienia;
- czytanie na głos bardzo nieporadne (powolne, liczne błędy, brak poprawnej intonacji, słabe rozumienie tekstu), wywołuje silny lęk;

- mylne odczytywanie wyrazów o podobnej budowie w języku ojczystym i obcym (np.: owoce–owce, parents–partners);
- odczytywanie wyrazów od tyłu (zwłaszcza krótkich od–do).

Pisanie – poprawność ortograficzna

(w języku ojczystym i obcym):

- zapisywanie wyrazu w różny sposób w tej samej pracy pisemnej;
- opuszczanie, dodawanie i przestawianie liter w wyrazach;
- opuszczanie, podwajanie sylab lub wyrazów;
- mylenie liter podobnych, na przykład: b–d–p–g, w–m–n–u, l–t–ł.

Pisanie – tworzenie tekstu:

- trudności z pisanem wypracowań, bardzo wolne tempo tworzenia zdań i tekstu, który zazwyczaj liczy od kilku do kilkunastu zdań;
- trudności w poprawnym stosowaniu wyrazów;
- niezbyt liczne błędy gramatyczne;
- trudności z pisanem w języku obcym, pomimo że język mówiony może nie sprawiać żadnych problemów;
- trudności ze zmianą stylu pisania (sporządzania notatek), aby dostosować się do wymagań różnych nauczycieli.

Pisanie – kaligrafia:

- odręczne pismo nierówne, niestaranne, mało czytelne;
- pisanie to czynność żmudna, mozolna;
- wolne tempo pisania;
- szybkie męczenie się ręki;
- zbyt wolne przepisywanie z tablicy – dziecko nie nadąża z przepisywaniem, stąd braki w notatkach z lekcji (brakujące wyrazy lub całe linijki tekstu);
- trudności w szybkim sporządzaniu notatek podczas wykładu – dziecko nie potrafi słuchać i pisać jednocześnie.

Matematyka:

- mylenie znaków i symboli matematycznych takich jak „+” i „x”, znaki mniejszości i większości;
- problemy z figurami geometrycznymi (np. z dostrzeganiem figur w układach przestrzennych);

- trudności z interpretacją symboli i odczytywaniem tabel;
- mylenie kierunków lewo–pravo, góra–dół;
- trudności w starannym i prawidłowym zapisywaniu cyfr w odpowiednich kolumnach;
- trudności w pamięciowym opanowaniu tabliczki mnożenia.

Pamięć:

- ograniczona pamięć krótkoterminowa, co sprawia, że uczenie się faktów jest trudne;
- trudności w zapamiętywaniu definicji, słownictwa i list, wykazów, spisów (np. kolejność cyfr w numerze telefonicznym, lista zakupów);
- trudności w formułowaniu następstwa myśli w mowie, planowaniu i pisaniu wypracowań;
- trudności w zapamiętywaniu w kolejności nazw pór roku, miesięcy, dni tygodnia i w określaniu pór dnia (rano, w południe, przed południem, po południu, wieczorem) oraz nazw posiłków związanych z porami dnia (śniadanie, kolacja);
- trudności w odnalezieniu właściwego słowa przy udzielaniu odpowiedzi lub w swobodnych wypowiedziach;
- trudności w natychmiastowym odpowiadaniu na pytania;
- spowolniony proces uczenia się – nabywania umiejętności, sprawności;
- trudności w pamięciowym opanowaniu tabliczki mnożenia, alfabetu;
- trudności w zapamiętywaniu kolejności wykonywania czynności, na przykład układu gimnastycznego.

Uwaga:

- trudności ze skupieniem uwagi przez dłuższy czas;
- w sytuacji stresu liczne błędy podczas pisania, które dziecko potrafi dostrzec dopiero po pewnym czasie, gdy skupi uwagę;
- trudności w robieniu więcej niż jednej rzeczy w danym czasie;
- nienadążanie w sytuacjach takich jak egzamin, test, klasówka.

Problemy organizacyjne

(wynikające ze słabej pamięci i koncentracji uwagi, nieprawidłowego spostrzegania wzrokowego i słuchowego):

- słabe umiejętności organizacyjne mimo starań dziecka;
- mylenie miejsc i dat w terminarzu;
- trudności z organizowaniem życia opartym na planie, rozkładzie zajęć;
- bardzo długi czas potrzebny do odrabiania prac domowych;
- zapominanie przyborów, podręczników, wymaganych pomocy niezbędnych do zajęć lekcyjnych;
- częste opóźnienia w odrabianiu pracy domowej, przygotowaniu się do klasówki;
- trudności ze starannością i schłodnością wykonywanej pracy – prace mogą być niestarannie, niewłaściwie zestawione (skompletowane), zrobione niekonsekwentnie;

Niska samoocena:

Osoby z dysleksją prawie zawsze cierpią z powodu braku pewności siebie, niskiej samooceny i przeżywanych frustracji. W szkole może się to przejawiać w następujący sposób:

- odgrywanie roli „klasowego błazna” lub prowokacyjne zachowanie, co sprawia, że uczeń znajduje się w centrum uwagi kolegów i nauczyciela;
- negowanie konieczności zdobywania dobrych ocen, bycia dobrym uczniem, utrzymywania porządku – w celu zamaskowania niepowodzeń;
- unikanie zajęć (wagary), co powoduje dodatkowe problemy, między innymi porzucenie szkoły.

Załącznik nr 2

Prawa i obowiązki ucznia z dysleksją oraz jego rodziców

Jakie prawa ma uczeń z dysleksją i jego rodzice?

Obecnie istnieją dobre podstawy prawne do opieki psychologiczno-pedagogicznej oraz indywidualizacji nauczania, wymagań i systemu oceniania. Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej (wydane w 2003 i 2004 roku) dotyczące potrzeb uczniów dyslektycznych gwarantują prawo do:

- wczesnej diagnozy;
- wczesnej, specjalistycznej interwencji (program i metody nauczania stosowne do potrzeb, możliwości i stylu uczenia się; udział w zajęciach terapii pedagogicznej: ćwiczeniach korekcyjno-kompensacyjnych);
- dostosowania wymagań szkolnych i sposobu oceniania do możliwości ucznia (nauczyciel jest zobowiązany przestrzegać wskazań zawartych w opinii wydanej przez poradnię);
- zwolnienia z nauki drugiego języka obcego w wypadku uczniów ze stwierdzoną głęboką dysleksją (na wniosek rodziców, poparty pisemną opinią z poradni);
- wyrównania szans podczas egzaminów (sprawdzianu po szkole podstawowej, egzaminu gimnazjalnego i maturalnego).

Prawa te są zawarte w następujących ustawach i rozporządzeniach:

- Ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 roku z późniejszymi zmianami;
- Rozporządzenie MENiS z dnia 7 stycznia 2003 roku w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (DzU z 2003 roku, nr 11, poz. 114);
- Rozporządzenie MENiS z dnia 7 września 2004 roku w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (DzU z 2004 roku, nr 199, poz. 2046) i Rozporządzenie MEN z dnia 24 paź-

dziernika 2005 roku, zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (DzU z 2005 roku, nr 218, poz. 1840);

- Rozporządzenie MENiS z dnia 11 grudnia 2002 roku w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (DzU z 2003 roku, nr 5, poz. 46);
- Rozporządzenie MENiS z dnia 11 grudnia 2002 roku w sprawie ramowego statutu publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (DzU z 2002 roku, nr 223, poz. 1869).

Dziecko i jego rodzice sami powinni zdecydować, czy chcą skorzystać z przysługujących im uprawnień. Ważne jest, by wówczas pamiętać, że prawa uczniów z dysleksją to nie przywileje ani zwolnienie od pracy, lecz stworzenie właściwych warunków do uczenia się dziecka i wspieranie w pracy nad jego problemem.

Jakie obowiązki ma uczeń z dysleksją i jego rodzice?

- Rodzice ucznia z dysleksją muszą nabrać przekonania o konieczności i celowości stałej pracy z dziećmi z dysleksją rozwojową w celu umożliwienia im wyrównania szans edukacyjnych.
- Uczeń z dysleksją, chcąc korzystać z udogodnień wynikających z praw, na przykład możliwości dostosowania wymagań z poszczególnych przedmiotów szkolnych, ma obowiązek wykazania się przed nauczycielem swoją pracą nad przewyżczeniem trudności.
- Problem dysleksji może się pogłębiać w wyniku zaniedbania dydaktycznego, dlatego rodzice muszą świadomie podjąć współpracę ze szkołą i pracować nad trudnościami w domu.
- W trosce o prawidłowy rozwój psychofizyczny swojego dziecka rodzice powinni wypełniać zalecenia zawarte w opinii psychologiczno-pedagogicznej.
- W świetle przepisów prawa nieudzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dziecku może być uznane za działanie na szkodę dziecka.

Załącznik nr 3

KONTRAKT

Kontrakt zawarty na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, ustalający warunki współpracy
nauczyciela terapeuty

i rodziców (opiekunów)

dla dobra dziecka dyslektycznego

Nauczyciel terapeuty zobowiązuje się do:

- organizowania pomocy w formie zajęć korekcyjno-kompensacyjnych lub koordynowanie samodzielnej pracy dziecka w domu,
- informowania o dostępnych materiałach i środkach umożliwiających pomoc uczniom z dysleksją,
- proponowania materiałów do ćwiczeń,
- informowania o postępach dziecka (dwa razy w roku szkolnym),
- proponowania terminów konsultacji dla rodziców,
- odnotowywania udziału ucznia w zajęciach i konsultacjach.

Rodzice zobowiązują się do:

- dostarczenia opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej i omówienia zaleceń z terapeutą,
- zapewnienia dziecku materiałów do ćwiczeń,
- kontrolowania systematyczności uczęszczania na zajęcia,
- udziału w konsultacjach z terapeutą i nauczycielami,
- wspierania dziecka w jego działaniach, zachęcania go, rozmawiania z nim, poświęcania mu więcej czasu, interesowania się efektami i osiągnięciami w nauce,
- motywowania dziecka do stałych i ciągłych ćwiczeń,
- chwaleń i rozsądnego nagradzania dziecka za efekty pracy, a szczególnie za włożony wysiłek,
- zachowania umiaru w pomocy przy lekcjach.

.....
RODZIC

.....
DATA

.....
NAUCZYCIEL TERAPEUTA

.....
RODZIC

Jeśli jesteś rodzicem dziecka z dysleksją*:

1. Pamiętaj, że jego inteligencja mieści się w normie, a często jest znacznie wyższa od przeciętnej.
2. Aby Twoje dziecko odnosiło sukcesy, uniknęło niepowodzeń, powinno być otoczone troską i poddane terapii.
3. Nie traktuj dziecka jak chorego, krnąbrnego czy leniwego.
4. Nie karz i nie wyśmiewaj w nadziei, że to je zmobilizuje do pracy nad problemem.
5. Nie ludź się, że samo z tego wyrośnie lub weźmie się w garść, albo też ktoś je wyleczy. Skontaktuj się ze specjalistą i zachęć do udziału w zajęciach terapeutycznych.
6. Nie tylko terapeuta pracuje z dzieckiem, także Ty pracuj z nim w domu i to systematycznie.
7. Wspomagaj rozwój dziecka: rozmawiaj z nim, czytaj książki, rozwijaj wrodzone talenty i zainteresowania.
8. Chwal je za wszystkie osiągnięcia.
9. Współpracuj z nauczycielami.
10. Dziecko z dysleksją ma prawo do udzielania mu pomocy w domu i w szkole.

* Na podstawie: M. Bogdanowicz, *Recepty na dobre czytanie i pisanie*, pod red. W. Turewicz *Jak pomóc dziecku z dysortografią*, Zielona Góra 2002 (s. 37-50).